

FREE CAREER CHOICE

Free
Career
Choice

 HRZZ
Croatian Science
Foundation

**INSTITUT
DRUŠTVENIH ZNANOSTI
IVO PILAR**

PROFESIONALNI RAZVOJ U ADOLESCENCIJI

Rezultati projekta

Free Career Choice

Zagreb, 2025

Svim učenicima i njihovim roditeljima, stručnim suradnicima, nastavnicima i ravnateljima koji su prihvatili sudjelovati u istraživanju, još jednom – hvala!

Free Career Choice tim

Autori publikacije

Iva Šverko, Toni Babarović,
Mirta Blažev, Iva Černja Rajter, Ivan Dević,
Eta Krpanec, Dora Popović, Mara Šimunović

Grafičko uređenje: Iva Šverko

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Zagreb, 2025

Free Career Choice

Projekt

**Model slobodnog odlučivanja o karijeri:
Uloga autonomne karijerne motivacije te zaštitnih i rizičnih faktora
u profesionalnom razvoju adolescenata**

Voditeljica dr.sc. Iva Šverko

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

siječanj 2020. – svibanj 2025. godine

Projekt je financirala

Hrvatska zaklada za znanost (IP-2019-04-7537)

Sadržaj

Uvod

str. 11

O projektu *Free Career Choice*

str. 13

Razvoj karijere u adolescenciji: istraživački nalazi

str. 16

Put karijere – online sustav za profesionalno usmjeravanje

str. 20

Novi instrumenti:

Skala autonomne karijerne motivacije i Skala rodni stereotipa o svijetu rada

str. 25

Informacije o projektu

str. 30

Uvod

Pred učenicima završnih razreda osnovnih i srednjih škola nalazi se jedna od najvažnijih životnih odluka – odabrati srednju školu, studij ili prvi posao. Hrvatski obrazovni sustav traži od mladih da u ranoj dobi donesu odluku koja može uvelike odrediti njihov budući profesionalni put. Za kvalitetan izbor važno je imati jasnu sliku o vlastitim interesima i sposobnostima, dobro poznavanje obrazovnih mogućnosti, svijest o stanju na tržištu rada i razumijevanje koraka potrebnih za ostvarenje ciljeva.

Naši raniji nalazi pokazuju da učenici osmih razreda u pravilu nisu dovoljno spremni za takve odluke. Odabir srednje škole često doživljavaju samo kao nastavak školovanja, ne i kao prvi korak u izgradnji karijere. Pri tome se snažno oslanjaju na mišljenje roditelja, a izbor škole često ovisi o školskim ocjenama, ponudi obrazovnih programa u lokalnoj zajednici i financijskim mogućnostima obitelji (Babarović i Šverko, 2017). Budući da oko 70% adolescenata upisuje strukovne škole, čime već u startu određuju svoj karijerni smjer, jasno je koliko je ta odluka važna. Preostalih 30% koji odaberu gimnaziju dobivaju više vremena za razmišljanje o budućem zanimanju, ali se često suočavaju s velikim pritiskom i stresom pri donošenju konačne odluke (Šverko i Babarović, 2020).

U idealnim okolnostima, profesionalne odluke mladih trebale bi biti rezultat promišljanja, razumijevanja sebe i informiranosti o svijetu rada. Takav izbor povećava šansu za postizanje zadovoljstva i uspjeha u karijeri. No u stvarnosti, na njihove odluke snažno utječu brojna ograničenja i vanjski čimbenici koji oblikuju njihove mogućnosti i pravce razvoja.

Koliko su adolescenti doista slobodni u odabiru karijere i kako različiti uvjeti oblikuju njihove profesionalne puteve istražili smo u okviru projekta *Free Career Choice*, koji se od 2020. do 2025. provodio Institut društvenih znanosti Ivo Pilar uz potporu Hrvatske zaklade za znanost. U nastavku donosimo ključne spoznaje o razvoju karijere u adolescenciji, dvije novo razvijene mjere profesionalne spremnosti, osvježenu stranicu Put karijere te pregled rezultata projekta *Free Career Choice*.

O projektu Free Creer Choice

Projekt *Free Career Choice* je bio usmjeren na istraživanje procesa donošenja karijernih odluka tijekom adolescencije, kroz praćenje učenika u dobi od 11 do 19 godina. Temeljna ideja bila je proučiti kako se kod učenika osnovnih i srednjih škola oblikuju profesionalni interesi, razvija profesionalni identitet i postiže profesionalna zrelost, te kako na te procese utječu različiti ograničavajući i poticajni čimbenici, kao i razina autonomije u oblikovanju karijernog puta.

U tu je svrhu razvijen konceptualan Model slobodnog odlučivanja o karijeri, koji naglašava važnost zaštitnih i rizičnih faktora te autonomne karijerne motivacije u profesionalnom razvoju adolescenata. Prema postavkama modela, upravo ti čimbenici – uz profesionalnu zrelost – utječu na tijek karijernog razvoja i konačne profesionalne ishode.

Projekt je imao tri temeljna cilja: operacionalizirati konstrukt autonomne karijerne motivacije; provjeriti ulogu autonomne karijerne motivacije i zaštitnih i rizičnih faktora u modelu slobodnog odlučivanja u karijeri; te nadograditi sustav za profesionalno usmjeravanje *Put karijere* i evaluirati njegovu učinkovitosti.

U okviru prvog cilja razvijena je Skala autonomne karijerne motivacije, koja je sustavno evaluirana na različitim uzorcima učenika osnovnih i srednjih škola.

Kako bi se bolje razumjeli procesi profesionalnog razvoja adolescenata te utjecaji zaštitnih i rizičnih čimbenika i autonomne motivacije, u okviru drugog cilja ispitani su brojni aspekti: profesionalna zrelost, interesi, poteškoće u donošenju profesionalnih odluka, formiranje profesionalnog identiteta, rodni i društveni stereotipi povezani s obrazovanjem i karijerom, zadovoljstvo školom, motivacija za učenje i školski uspjeh, kao i osnovne sociodemografske i obrazovne karakteristike sudionika.

Konačno, u okviru trećeg cilja, nadograđena je i prilagođena stranica Put karijere, kako bi bolje odgovarala specifičnim potrebama učenika različitih obrazovnih razina, studentima i odraslima. Novi sadržaji i alati također nude kvalitetan okvir za rad s adolescentima, ne samo stručnim suradnicima u školama, već i roditeljima.

Istraživanje je provedeno putem internetske platforme za prikupljanje podataka, uz osiguranu anonimnost i poštivanje svih etičkih standarda, te uz podršku istraživača ili školskih psihologa. Podaci su se prikupljali u školskom ili virtualnom okruženju, u školama iz različitih dijelova Hrvatske.

Projekt je uključivao niz sukcesivnih istraživačkih studija te znanstveno utemeljen razvoj alata za profesionalno usmjeravanje. Tijekom 2020. godine provedeno je krossekcijsko pilot-istraživanje, s ciljem provjere valjanosti mjernih instrumenata i funkcionalnosti online sustava za prikupljanje podataka. U istraživanju je sudjelovali 404 učenika završnih razreda osnovnih škola te 431 učenika završnih razreda srednjih škola iz različitih regija Hrvatske.

U proljeće 2021. započelo je longitudinalno istraživanje profesionalnog razvoja adolescenata, koje je obuhvatilo ukupno 3.276 učenika u dobi od 11 do 19 godina. Uključeni su bili učenici 5., 6. i 7. razreda osnovne škole te 1., 2. i 3. razreda srednje škole. Istraživanje se provodilo u razmacima od godinu dana, tijekom tri uzastopne godine. U drugoj fazi, u proljeće 2022., sudjelovalo je ukupno 3.068 učenika, dok je u trećem valu prikupljanja podataka, u proljeće 2023., sudjelovalo 2.302 učenika. Zahvaljujući organizaciji istraživanja u školskom okruženju, stopa osipanja bila je vrlo niska, osim kod najstarijih kohorti koje su do treće faze mjerenja napustile osnovno, odnosno srednje obrazovanje.

Na kraju, u proljeće 2024., provedena evaluacija radionica Put karijere. U kvaziekperimentalnom dijelu sudjelovalo je 821 učenika osnovnih i 515 učenika srednjih škola, kako bi se ispitala učinkovitost programa. Nakon toga, primjenom kvalitativnih metoda, analizirani su stavovi učenika i školskih stručnih suradnika o sadržaju i provedbi radionica.

Razvoj karijere u adolescenciji: istraživački nalazi

Velika većina učenika u Hrvatskoj o svom budućem zanimanju odlučuje već u dobi od 14 godina, prilikom upisa u srednju školu. Oko 70 % učenika tada odabire strukovne škole, čime se njihovi profesionalni putevi već u toj ranoj fazi uvelike usmjeravaju. No, problem je što se u tom razdoblju njihovi interesi još uvijek razvijaju, a izbor je često ograničen – školskim uspjehom, dostupnošću obrazovnih programa u mjestu stanovanja te financijskim mogućnostima obitelji.

Podaci prikupljeni na uzorku srednjoškolaca praćenih tijekom tri godine ukazuju na postojanje očekivane stabilne strukture profesionalnih interesa. Djevojke su iskazale više interese prema radu s ljudima i složenijim zanimanjima, a tijekom srednje škole dolazi do općeg pada interesa za zanimanja koja zahtijevaju veće razine obrazovanja (Šverko et al., 2024).

Većina učenika strukovnih škola ima nisko podudaranje između svojih interesa i obrazovnog programa koji pohađaju. Ta nepodudarnost, primijećena već pri upisu, obično ostaje konstantna tijekom srednje škole (Černja Rajter et al., submitted). Međutim, učenici koji su adaptabilniji – oni koji su usmjereniji na svoju profesionalnu budućnost, koji imaju veći osjećaj kontrole nad njom te koji su zainteresiraniji i samopouzdaniji u razvoju karijere – inicijalno su napravili bolje odabire i upisali srednjoškolske programe koji su usklađeniji s njihovim interesima.

Najizraženije poteškoće pri donošenju karijernih odluka učenika osnovnih i srednjih škola su opća nespremnost za odlučivanje o karijeri i manjak informacija, a u nešto manjoj mjeri i nekonzistente informacije. Učenici osnovnih škola pokazuju nešto više poteškoća u odlučivanju o karijeri od srednjoškolaca, no te poteškoće ne opadaju niti tijekom osnovne, niti srednje škole, već su, suprotno našim očekivanjima, stabilne, i to neovisno o spolu ili socio-ekonomskom statusu učenika (Dević et al., submitted).

Motivacija za razvoj karijere u osnovnim i srednjim školama dominantno je unutarnja, odnosno učenici se u razvoj karijere uključuju jer to smatraju osobno važnim (Babarović, Šverko & Krpanec, 2024). Kako se približavaju trenutku donošenja odluke, i mladići i djevojke počinju sve više biti motivirani vanjskim faktorima (Šverko & Babarović, submitted). Taj blagi pad unutarnje motivacije za izgradnju karijere nije iznenađujuć, jer s približavanjem karijerne odluke vanjski čimbenici – poput društvenih očekivanja, pritiska roditelja, učitelja i vršnjaka, te vlastitih očekivanja – postaju sve značajniji u strukturi motivacije.

Profesionalni identitet razvija se tijekom adolescencije, kada učenici, nakon istraživanja različitih karijernih opcija, sve čvršće povezuju svoje interese s određenim karijernim ciljevima. Iako su procesi izgradnje profesionalnog identiteta kod mladića i djevojaka slični, postoje bitne razlike između učenika gimnazija i srednjih strukovnih škola (Šimunović et al., submitted).

Gimnazijalci u tom razdoblju aktivno rade na profiliranju svojih karijernih ciljeva, istražuju različite opcije i kako vrijeme odmiče sve se čvršće vežu uz jednu koju sve manje propitkuju. S druge strane, procesi izgradnje profesionalnog identiteta kod učenika srednjih strukovnih škola uglavnom su stabilni, njihovi identiteti su nešto jasnije formirani, što ukazuje na raniji odabir karijere.

Rodni stereotipi utječu na to kako djeca i mladi razmišljaju o svom budućem zanimanju i što smatraju „primjerenim” zanimanjem za djevojčice ili dječake. Naša istraživanja pokazuju da su takva uvjerenja prisutna već kod osnovnoškolaca, a posebno su izražena kod dječaka i mlađih učenika (Babarović et al., 2023; Blažev & Babarović, 2021). Iako se rodni stereotipi smanjuju u srednjoj školi, osobito kod djevojčica, i dalje ostaju važan čimbenik koji može ograničiti izbor zanimanja (Blažev et al., 2024).

Uključenost i podrška roditelja u procesu razvoja karijere adolescenata usko su povezani s pozitivnim ishodima u profesionalnom razvoju učenika osnovnih i srednjih škola. Učenici koji smatraju da su njihovi roditelji uključeni i podržavajući, bez nametanja vlastitih ideja i želja, obično pokazuju veću profesionalnu adaptabilnost (Šimunović, 2025), lakše donose karijerne odluke (Šverko et al., 2025) i češće biraju škole koje su usklađenije s njihovim interesima i sposobnostima (Babarović et al., 2025).

Nalazi projekta jasno upućuju da je ključni trenutak za početak podrške profesionalnom razvoju adolescenata već u osnovnoj školi. Potrebno je poticati procese profesionalne zrelosti i razvijanja jasnih profesionalnih preferencija, te osnaživati učenike da samostalno donose odluke o svojoj karijeri. Ovaj proces zahtijeva kontinuirani rad s učenicima, koji će rezultirati većom spremnošću za upravljanje vlastitom karijerom. Djeca trebaju više vremena, podrške i informacija prije donošenja ovako važnih odluka, a obrazovni sustav trebao bi im omogućiti te resurse.

Nadalje, naši nalazi dodatno naglašavaju važnost pravovremenih intervencija i podrške učenicima srednjih strukovnih škola, kako bi se osigurao njihov aktivniji angažman u istraživanju i oblikovanju karijernih ciljeva. Kroz takvu podršku, učenici mogu razviti jasniji i fleksibilniji profesionalni identitet, koji im omogućava bolje prilagođavanje promjenjivim uvjetima na tržištu rada.

S obzirom na to, adaptirali smo sustav Put karijere kako bi bio jednostavniji za korištenje u radu s adolescentima i posebno prilagođen potrebama učenika osnovnih škola. Također, kroz projekt smo razvili i validirali dvije mjere koje su korisne u procesu profesionalnog savjetovanja, kao i za razvoj istraživanja u ovom području.

Put karijere

Put karijere je besplatan online sustav za profesionalno usmjeravanje, razvijen kako bi pomogao korisnicima u donošenju informiranih i prikladnih odluka o karijeri. Namijenjen je širokom spektru korisnika – od učenika i studenata, preko zaposlenih i nezaposlenih osoba, pa sve do stručnjaka i roditelja koji ih prate i podržavaju u tom procesu. Sustav *Put karijere* namijenjen je:

- učenicima osnovnih i srednjih škola,
- studentima u prijelaznim fazama,
- zaposlenim osobama koje razmatraju promjenu karijere,
- nezaposlenima u potrazi za novim profesionalnim smjerom,
- stručnjacima za razvoj karijere, psiholozima i stručnim suradnicima u školama,
- roditeljima koji žele aktivno i podražavajuće sudjelovati u karijernom razvoju svoje djece.

Korištenje platforme *Put karijere* je jednostavno i besplatno – potrebno je samo se registrirati i napraviti korisnički račun. Svi sadržaji i alati prilagođeni su korisnicima različitih profila i razina profesionalne zrelosti. *Put karijere* nalazi se na stranici www.putkarijere.hr.

Put karijere razvijen je u okviru dvaju znanstvenih projekata Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, financiranih od strane Hrvatske zaklade za znanost: *Profesionalni razvoj u adolescenciji: razvoj modela tranzicije karijere adolescenata* (2014-2017) i *Model slobodnog odlučivanja o karijeri: Uloga autonomne karijerne motivacije te zaštitnih i rizičnih faktora u profesionalnom razvoju adolescenata – Free Career Choice* (2020-2025). Ovaj sustav temelji se na dugogodišnjem radu dr. sc. Ive Šverko i dr. sc. Tonija Babarovića, stručnjaka u području profesionalnog usmjeravanja i razvoja online alata za karijerno usmjeravanje. Za programiranje i dizajn sustava zaslužan je Ivan Kapetanović, a održavanje stranica Puta karijere povjereno je Društvu za istraživanje i razvoj ljudskih potencijala „Razbor“.

Put karijere uključuje:

- niz validiranih psiholoških upitnika prilagođenih različitim ciljanim skupinama korisnika, koji ispituju osobine važne za usmjeravanje i upravljanje karijerom,
- individualizirane povratne informacije i savjete korisnicima,
- dva programa profesionalnog razvoja za učenike, namijenjena stručnim suradnicima u osnovnim i srednjim školama kao alat za kontinuiranu i strukturiranu podršku učenicima,
- odjeljak za roditelje koji nudi savjete i informacije o tome kako biti podrška djeci u donošenju odluka na primjeren i poticajan način,
- poveznice na druge izvore informacija i web stranice relevantne za usmjeravanje karijere te donošenje obrazovnih odluka.

Savjeti o razvoju karijere utemeljeni na upitnicima

Stranica *Put karijere* sadrži upitnike koji pomažu osnovnoškolcima, srednjoškolcima i odraslima u osvještavanju osobina ključnih za učinkovito upravljanje karijerom. Za svaku skupinu korisnika odabrani su upitnici primjereni njihovom trenutnom statusu u razvoju karijere. Na temelju njih korisnici mogu dobiti povratnu informaciju o svojim preferencijama (interesima i vrijednostima), o različitim aspektima upravljanja karijerom (donošenju profesionalnih odluka, izgradnji profesionalnog identiteta) te osobnim resursima važnim za upravljanje karijerom (karijernoj motivaciji, profesionalnoj adaptabilnosti, informiranosti te izraženosti osobnih rodnih stereotipa u svijetu rada).

Svi upitnici pružaju korisne povratne informacije koje su važne za usmjeravanje karijere. Radi se o provjerenim psihologijskim instrumentima koji su razvijeni ili prilagođeni za hrvatsku populaciju. Detaljan popis znanstvenih publikacija koje potvrđuju valjanost instrumenata dostupan je na stranicama *Put karijere*. Upitnici koji su adaptirani korišteni su uz odobrenje autora, kojima se najljepše zahvaljujemo. Prema abecednom redu, zahvaljujemo: prof. Itamaru Gatiju, prof. Eriku Porfeliju, prof. Marku Savickasu, prof. Branimiru Šverku i prof. Terencu Traceyu.

Primjena Puta karijere u školama – alat za stručne suradnike

Put karijere predstavlja izuzetno vrijedan alat za stručnjake koji se bave profesionalnim razvojem učenika u osnovnim i srednjim školama. Platforma nudi znanstveno utemeljene alate koji mogu podržati učenike u donošenju informiranih i prikladnih odluka o karijeri. Među tim alatima su upitnici koji pružaju povratne informacije o razvijenosti osobina važnih za upravljanje karijerom, kao i dva seta radionica za primjenu u razredu s ciljem poticanja profesionalnog razvoja učenika.

Na temelju upitnika dostupnih na platformi, stručni suradnici u školama mogu pomoći učenicima da bolje upoznaju svoje preferencije, procijene svoju spremnost za upravljanje karijerom i prepoznaju resurse na koje se mogu osloniti u tom procesu. Korištenjem radionica, stručni suradnici mogu potaknuti učenike na dublje razmišljanje o sebi i svom profesionalnom putu, čime se dodatno podržava njihov karijerni razvoj. Stranice također sadrže dodatne informacije koje su korisne za učenike, a postoji i poseban odjeljak namijenjen roditeljima, na koji ih stručni suradnici mogu uputiti.

Radionice Put karijere i Školski program profesionalnog razvoja

Stručnjacima su na raspolaganju dva seta radionica za poticanje profesionalnog razvoja učenika.

Radionice Put karijere kombiniraju ispunjavanje upitnika na platformi *Put karijere*, analizu rezultata i interaktivne grupne aktivnosti s učenicima. Cilj programa je jačanje profesionalne zrelosti, razumijevanja svijeta rada i donošenja samostalnih karijernih odluka. Radionice su dostupne u formi za osnovne i srednje škole. Na temelju eksperimentalne i kvalitativne evaluacije unutar projekta *Free Career Choice* potvrđena je njihova učinkovitost i zadovoljstvo korisnika (Černja et al., 2025).

Radionice *Školski program profesionalnog razvoja* temelje se na grupnom radu u školi, jednostavne su za primjenu i dostupne u verzijama za osnovne i srednje škole (Razmisli o budućnosti i Usredotoči se na budućnost). Namijenjene su poticanju profesionalnog razvoja učenika, a kroz 36 vježbi prate tri tematske cjeline: upoznavanje sebe, istraživanje svijeta rada i planiranje karijere. Sustavna evaluacija potvrdila je njihovu učinkovitost, naglašavajući da već primjena nekoliko radionica značajno povećava spremnost učenika za donošenje profesionalnih odluka (Babarović et al., 2019).

Novi instrumenti

S obzirom na temeljnu ideju projekta koja naglašava važnost slobodnog izbora karijere, razvijene su dvije skale:

- Skala autonomne karijerne motivacije i
- Skala rodni stereotipa u svijetu rada.

Obje skale mjere različite aspekte slobodnog odlučivanja o karijeri – motivaciju za razvoj karijere, koja može biti potaknuta unutarnjim ili vanjskim motivima, te prisutnost rodni stereotipa, koji mogu ograničiti profesionalne opcije i oblikovati suženu percepciju mogućnosti u svijetu rada.

Obje mjere su empirijski validirane kroz projekt *Free Career Choice* i dostupne su na platformi *Put karijere*, gdje se mogu koristiti za profesionalno usmjeravanje. U nastavku donosimo kratke opise skala, način formiranja rezultata te kako ih koristiti. Skale su besplatne za korištenje, uz navođenje izvora.

Skala autonomne karijerne motivacije (AKM, eng. *Autonomous Career Motivation Scale*) mjeri šest dimenzija motivacije koje opisuju različite razloge zbog kojih se netko uključuje u razvoj karijere. Motivacija za izgradnju karijere može se kretati od potpuno unutarnje (intrinzične) motivacije, koja je potaknuta osobnim interesima, vrijednostima i ciljevima, prema potpuno vanjskoj (ekstrinzičnoj) motivaciji, koja je vođena vanjskim faktorima poput društvenih očekivanja, pritisaka ili nagrada. Svaka razina motivacije ima specifična obilježja i utječe na način kako pojedinci pristupaju svojoj karijeri, odnosno kako upravljaju svojim profesionalnim razvojem.

Intrinzična motivacija podrazumijeva uključivanje u aktivnosti vezane za karijeru zato što su same po sebi ugodne i ispunjavajuće. Osoba se vodi unutarnjom željom i užitkom koji osjeća pri obavljanju tih aktivnosti – ukratko, „Jer to volim!“. **Identificirana** motivacija javlja se kada je karijerni razvoj usklađen s osobnim vrijednostima i ciljevima. Pojedinaac vidi smisao u aktivnostima izgradnje karijere i smatra ih važnima za svoj identitet – „Jer mi je to važno!“. **Pozitivna introjicirana** motivacija temelji se na unutarnjem pritisku koji proizlazi iz želje za postizanjem osjećaja kompetentnosti ili uspjeha. Osoba se želi baviti razvojem karijere kako bi se osjećala uspješno – „Jer se želim osjećati dobro!“. **Negativna introjicirana** motivacija proizlazi iz unutarnjeg pritiska koji je motiviran strahom od negativnih osjećaja poput krivnje, srama ili straha od neuspjeha.

Osoba se uključuje u karijerne aktivnosti kako bi izbjegla neugodne emocije – „Jer se ne želim osjećati loše.“ **Vanjska motivacija** odnosi se na djelovanje zbog vanjskih očekivanja, nagrada ili pritisaka, poput očekivanja obitelji, društva ili poslodavca – „Jer moram.“ Na suprotnom kraju spektra nalazi se **amotivacija**, koja označava potpuni nedostatak motivacije. Osoba u ovom slučaju ne vidi smisao ni razlog zašto se uključuje u karijerne aktivnosti – „Ni ne znam zašto to radim.“

Pozitivna karijerna motivacija donosi veće zadovoljstvo, dugoročnu predanost i uspjeh jer proizlazi iz osobnih interesa, vrijednosti i želje za napretkom. S druge strane, negativna karijerna motivacija, temeljena na strahu, pritisku ili osjećaju krivnje, može dovesti do stresa, nesigurnosti i manjeg uživanja u karijernom putu. No na motivaciju se može djelovati, te su na *Putu karijere* predložene intervencije za rad s učenicima.

Istraživanjima je sustavno potvrđena dobra strukturalna valjanost i pouzdanost skale autonomne karijerne motivacije, te očekivani odnosi s konstruktima iz domene teorije samodeterminacije i razvoja karijere.

Skala je dostupna za korištenje, uz adekvatno citiranje:

Babarović, T., Šverko, I., & Krpanec, E. (2024) The pattern of change in autonomous career motivation in mid-adolescence. In C. Pracana & M. Wang (ur.) *Psychological Applications and Trends*, inScience Press, str. 215–21 doi: <https://doi.org/10.36315/2024inpact044>

Skala rodnih stereotipa o svijetu rada (eng. VGSA, Vocational Gender Stereotype Attitudes Scale) razvijena je kao nova mjera rodnih stereotipa o svijetu rada kod adolescenata, uzimajući u obzir njihove razvojne specifičnosti. VGSA je kratka i razumljiva mjera rodnih stereotipa jer koristi radne aktivnosti koje su razumljive mlađim korisnicima i koje uravnoteženo pokrivaju različita područja rada. VGSA se sastoji od 12 radnih aktivnosti – četiri tipično maskuline, četiri tipično feminine i četiri rodno neutralne – za koje ispitanici procjenjuju koliko su prikladne za žene i za muškarce.

Rodno stereotipna uvjerenja kod mladih mogu ograničiti njihove interese i smanjiti slobodu pri odabiru zanimanja, što često vodi k odlukama temeljenim na društvenim očekivanjima, a ne na stvarnim interesima i sposobnostima. Zbog toga njihov profesionalni potencijal može ostati neiskorišten. Nasuprot tome, stav da su radne aktivnosti jednako prikladne za sve, bez obzira na spol, širi profesionalne mogućnosti, potiče ravnopravnost i omogućuje mladima da slobodnije i sigurnije biraju karijeru koja im zaista odgovara.

Rodna stereotipna uvjerenja mogu se prepoznati i mijenjati. Kroz edukaciju, razmišljanje o vlastitim stavovima i profesionalno savjetovanje, moguće je osvijestiti kako takva uvjerenja utječu na karijerne odluke. Na platformi Put karijere korisnici mogu prepoznati svoja rodna uvjerenja i dobiti konkretne savjete za njihovo propitivanje. Time se otvara put ka slobodnijem izboru karijere koji bolje odgovara njihovim interesima i sposobnostima.

VGSA skala pokazala je, u više provedenih istraživanja, stabilnu faktorsku strukturu i visoku unutarnju pouzdanost, kako kod učenika osnovnih, tako i srednjih škola. Također potvrđena je dobra konvergentna valjanost skale i usklađenost s teorijskim pretpostavkama o rodnim stereotipima (Babarović et al., 2023; Blažev, 2023; Blažev i sur., 2024).

Skala je dostupna za korištenje, uz adekvatno citiranje:

Babarović, T., Blažev, M., Šverko, I., & Tracey, T. J. G. (2023). Development of Vocational Gender Stereotype Attitudes Scale (VGSA) for adolescents. *British Journal of Guidance & Counselling*, 51(4), 603–624.
<https://doi.org/10.1080/03069885.2023.2179596>

Informacije o projektu Free Career Choice

Projekt **Model slobodnog odlučivanja o karijeri: Uloga autonomne karijerne motivacije te zaštitnih i rizičnih faktora u profesionalnom razvoju adolescenata (Free Career Choice)** provodio se na Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar od siječnja 2020. do svibnja 2025. godine pod vodstvom dr. Ive Šverko, uz financijsku potporu Hrvatske zaklade za znanost (IP-2019-04-7537).

Projekt je bio usmjeren razumijevanju razvoja karijere u ranoj i srednjoj adolescenciji, a najuži tim činili su znanstvenici zaposleni na Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar, uz suradnju kolega s drugih znanstvenih i obrazovnih institucija. Članovi projektnog tima (abecednim redom) su:

- Toni Babarović, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Mirta Blažev, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Iva Černja Rajter, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Ivan Dević, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Ljiljana Kaliterna Lipovčan, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Eta Krpanec, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Dora Popović, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Mara Šimunović, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Iva Šverko, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
- Maša Tonković Grabovac, Sveučilište u Zagrebu
- Terence Tracey, profesor emeritus, Arizona State University (SAD)
- Bart Wille, Sveučilište u Ghentu (Belgija)

Popis publikacija pripremljenih na projektu

Černja Rajter, I, Krpanec, E., Babarović, T. (2025). Will I ever fit in? The trajectories of person-environment fit of vocational students to their school program. [Rad predan za objavljivanje].

Dević, I., Babarović, T., Šverko, I. (2025). Changes in Career Decision-Making Difficulties During Early and Mid-Adolescence. [Rad predan za objavljivanje].

Popović, D., Krpanec, E., Parmač Kovačić, M., Burić, I. Šverko, I. (2025). Unlocking Academic Potential: Role of Individual Agency in Diverse Social Environments. [Rad predan za objavljivanje].

Šimunović, M., Šverko, I. i Babarović, T. (2025). Vocational identity development in Croatian adolescents: A two-study paper. [Rad predan za objavljivanje].

Šverko, I. & Babarović, T. (2025). Career Motivation in Adolescence: Stability and Change. [Rad predan za objavljivanje].

Šverko, I., Babarović, T. i Černja Rajter, I. (2025). Career transition outcomes of adolescents: From research findings to practical implication. *Mediterranean Issues*, [Rad prihvaćen za objavljivanje].

Šverko, I. & Babarović, T. (2025). Career adaptability and its relationship to career-related behaviours in early and middle adolescence. [Rad prihvaćen za objavljivanje].

Babarović, T., Popović, D. & Šverko, I. (2025). Gender stereotyping of the world of work: relation to gender roles, vocational interests and value orientations. [Rad prihvaćen za objavljivanje].

Babarović, T., Butković, L., Krpanec, E., Černja Rajter, I., & Šverko, I. (2025). Some personal and contextual determinants of congruence between vocational interests and educational profile of adolescents. In C. Pracana & M. Wang (ur.) *Psychological Applications and Trends*, inScience Press, str. 181-186.

Šimunović, M. (2025). Personality traits and career adaptability in adolescents: The mediating role of core self-evaluations. *Psihologija*, 58(1), 107-125. <https://doi.org/10.2298/PSI221220019S>

Šverko, I., Šušić, K., Popović, D., Dević, I. & Babarović, T. (2025). Personality traits, psychological capital, and parental behaviors as determinants of career decision-making difficulties in adolescence. In C. Pracana & M. Wang (ur.) *Psychological Applications and Trends*, inScience Press, str. 176-180.

Babarović, T., Šverko, I., & Krpanec, E. (2024) The pattern of change in autonomous career motivation in mid-adolescence. In C. Pracana & M. Wang (ur.) *Psychological Applications and Trends*, inScience Press, str. 215–21 doi: <https://doi.org/10.36315/2024inpact044>

Šverko, I., Babarović, T., Blažev, M., Černja Rajter, I., & Popović, D. (2024). Longitudinal changes in vocational interests in middle adolescence. In C. Pracana & M. Wang (ur.) *Psychological Applications and Trends*, inScience Press, str. 185–189 doi: <https://doi.org/10.36315/2024inpact038>

Blažev, M., Popović, D. i Šverko, I. (2024). Longitudinal Patterns in Gender-Typed Career Interests and Career Stereotypes Among Boys and Girls in Middle Adolescence. *Journal of Career Assessment*, 33(2), 383-404. <https://doi.org/10.1177/10690727241267757>

Krpanec, E., Popović, D. i Babarović, T. (2024). How can teachers encourage students' agentic engagement? The role of autonomy-supportive teaching and students' autonomous motivation. In P. Valerjev & I. Tucak Junaković (Eds.), *Conference Proceedings Book of the 23rd Psychology Days in Zadar* (str. 65-72). University of Zadar. <https://doi.org/10.15291/9789533314792>

Šimunović, M. (2024). Career-specific parental behaviors and career adapting responses in Croatian early and late adolescents. *British Journal of Guidance & Counselling*, 52(3), 378–391. <https://doi.org/10.1080/03069885.2023.2212321>
<https://www.croris.hr/projekti/projekt/4513>

Babarović, T., Blažev, M., Šverko, I. i Tracey, T. J. G. (2023). Development of Vocational Gender Stereotype Attitudes Scale (VGSA) for adolescents. *British Journal of Guidance & Counselling*, 51(4), 603–624. <https://doi.org/10.1080/03069885.2023.2179596>

Blažev, M. (2023). Measurement equivalence of two methods of online administration of the vocational gender stereotype attitudes scale (VGSA)-the supervised in-class and the unsupervised at-home scale administration method. *Psihologija*, 56(3), 323-346. <https://doi.org/10.2298/PSI230916014E>

Dević, I., Blažev, M. i Šverko, I. (2023). Vocational and educational aspirations of young adolescents in Mediterranean Croatia. U K. Jurčević, Lj. Kaliterna Lipovčan, R. Medić i O. Ramljak (Ur.), *Preserving, evaluating and developing the Mediterranean* (str. 253 – 261). Croatian Academy of Sciences and Arts – Scientific Council of Anthropological Research (HAZU); VERN' University; Institute of Social Sciences Ivo Pilar. https://www.mic-vis.eu/img/PRESERVING_EVALUATING_AND_DEVELOPING_THE_MEDITERRANEAN.pdf

Popović, D., Krpanec, E. i Šverko, I. (2023). "Not what I can, but what I should": The role of identity compatibility in explaining social class educational aspiration gap. *Psihologijske teme*, 32(3), 511-528. <https://doi.org/10.31820/pt.32.3.6>

Šverko, I., Babarović, T. i Milković, M. (2023). Traditional occupations in the Mediterranean: The case of the Stonemason school at Island of Brač. U K. Jurčević, Lj. Kaliterna Lipovčan, R. Medić i O. Ramljak (Ur.), *Preserving, evaluating and developing the Mediterranean* (str. 287-297). Croatian Academy of Sciences and Arts – Scientific Council of Anthropological Research (HAZU); VERN' University; Institute of Social Sciences Ivo Pilar. https://www.mic-vis.eu/img/PRESERVING_EVALUATING_AND_DEVELOPING_THE_MEDITERRANEAN.pdf

Šimunović, M., Šverko, I. i Babarović, T. (2020). Parental career-specific behaviours and adolescent career adaptability. *Journal of the National Institute for Career Education and Counselling*, 45(1), 41-50. <https://doi.org/10.20856/jnicec.4506>

Kongresna priopćenja

Više od 60 kongresnih priopćenja nastalih unutar projekta *Free Career Choice* dostupno je na CRORIS - Informacijskom sustavu znanosti RH putem donje poveznice:

<https://www.croris.hr/projekti/projekt/4513>

Doktorske disertacije

Krpanec, E. (2025). *Reciprocal relationships of perceived teaching style with student motivation and academic achievement*. [Doctoral dissertation, University of Zagreb].

Popović, D. (2025). *Identities in context model – socioeconomic gap in educational and vocational outcomes*. [Doctoral dissertation, University of Zagreb].

Diplomske radnje

Butković, L. (2024). *Osobine ličnosti, psihološki kapital i roditeljska ponašanja kao odrednice poteškoća u donošenju profesionalnih odluka*. [Diplomski rad – Master thesis, University of Zagreb].

Šušić, K. (2024). *Neke osobne i kontekstualne odrednice sklada interesa i obrazovnog profila adolescenata*. [Diplomski rad – Master thesis, University of Zagreb].

Literatura - dodatni izvori:

Babarović, T. & Šverko, I. (2017). *Profesionalno usmjeravanje u osnovnim i srednjim školama iz perspektive učenika*. Zagreb: Agencija za mobilnost i programe EU.

Babarović, T., Dević, I., & Blažev, M. (2019). The effects of middle-school career intervention on students' career readiness. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 20, 429 - 450.

Blažev, M. i Babarović, T. (2021, rujan). Rodne i dobne razlike rodno stereotipnih uvjerenja o svijetu rada učenika osnovnih i srednjih škola. Izlaganje na 25. Danima Ramira i Zorana Bujasa, 30 rujna-2. Listopada, Zagreb, Hrvatska.

Černja Rajter, I. Blažev, M.; Dević, I., Krpanec, E., Popović, D. & Šimunović, M. (2025) Supporting Sustainable Career Transitions: Developmentally Informed Workshops for Students. Izlaganje konferenciji Network for Innovation in Career Guidance and Counseling in Europe, 10. do 13. rujna, Valletta, Malta.

Šverko, I. & Babarović, T. (2020). Zaštitni i rizični faktori u razvoju karijere te moguće intervencije u školskom kontekstu. *Psihologijske teme*, 29 (2), 357-377.

Podrška razvoju znanstvene misli i društveno djelovanje

Osim znanstvenog doprinosa, projekt je ostvario i značajne rezultate u domeni podrške razvoju znanstvene misli te društvenom djelovanju.

U okviru projekta, profesor emeritus Terence Tracey, jedan od najistaknutijih svjetskih znanstvenika u području karijernog ponašanja, održao je javno predavanje u Novinarskom domu u Zagrebu na temu rodni razlika u profesionalnim interesima (svibanj 2023).

Također, podaci prikupljeni tijekom provedbe projekta pohranjeni su u CROSSDA repozitorij pod nazivom *Adolescent Career Behavior: Free Career Choice*. Dostupni su za korištenje u znanstvene svrhe, uz prethodnu najavu i odobrenje pristupa.

Stručni doprinos

Kao temeljni stručni doprinos ističe se *Put karijere*, online sustav za podršku profesionalnom razvoju adolescenata. *Put karijere* razvijen je i dodatno prilagođen kako bi odgovarao specifičnim potrebama različitih skupina korisnika. Nudi alate koji podržavaju karijerni razvoj osnovnoškolaca, srednjoškolaca i odraslih osoba koje aktivno upravljaju svojom karijerom. Osim toga, sustav pruža korisne resurse i stručnim suradnicima u školama te roditeljima adolescenata, kako bi mogli kvalitetnije podržati mlade u donošenju profesionalnih odluka.

Suradnici na projektu - osnovne i srednje škole

OŠ Antun Gustav Matoš, Zagreb	OŠ Vladimira Nazora, Vinkovci
OŠ Bol, Bol (Brač)	OŠ Vukomerec, Zagreb
OŠ Brezovica, Brezovica	
OŠ Davorin Trstenjak, Zagreb	Ekonomska i upravna škola Split, Split
OŠ Eugena Kumičića, Velika Gorica	Elektrostrojarska škola Varaždin, Varaždin
OŠ Fausta Vrančića, Šibenik, Šibenik	Geodetska škola, Zagreb
OŠ Ivana Gorana Kovačića, Zagreb	Gimnazija Sesvete, Sesvete
OŠ Ivan Benković Dugo Selo, Dugo Selo	Gospodarska škola Varaždin, Varaždin
OŠ Izidora Kršnjavog, Zagreb	Klesarska škola Pučišća, Pučišća (Brač)
OŠ Josipa Zorića, Dugo Selo	Medicinska škola Šibenik, Šibenik
OŠ Kralja Tomislava, Zagreb	Obrtnička škola za osobne usluge, Zagreb
OŠ Luka Sesvete, Sesvete	Prirodoslovna škola Split, Split
OŠ Ljubo Babić, Jastrebarsko	Prirodoslovna škola Vladimira Preloga, Zagreb
OŠ Ljudevita Gaja, Zaprešić	Prva gimnazija Varaždin, Varaždin
OŠ Marina Držića, Zagreb	Srednja škola Bol, Bol
OŠ Meje Split, Split	Srednja škola Brač, Supetar (Brač)
OŠ Milna, Milna (Brač)	Srednja škola Ivan Švear Ivanić Grad, Ivanić Grad
OŠ Pavleka Miškine, Zagreb	Srednja strukovna škola Vinkovci, Vinkovci
OŠ Petra Krešimira IV Šibenik, Šibenik	Škola za cestovni promet, Zagreb
OŠ Pučišća, Pučišća (Brač)	Tehnička škola Ruđera Boškovića, Zagreb
OŠ Sesvetska Sopnica, Sesvete	Turističko-ugostiteljska i prehrambena škola Bjelovar
OŠ Supetar, Supetar (Brač)	Željeznička tehnička škola Moravice, Moravice
OŠ Šestine, Zagreb	V. gimnazija "Vladimir Nazor" Split, Split
OŠ Veli Vrh Pula, Pula	XVI. Gimnazija, Zagreb

Suradnici na projektu - stručni suradnici iz škola

Katarina Andrić	Violeta Jazbec	Maja Milković
Tea Antolčić	Sara Jelovčić	Damir Oštarčević
Katarina Babić	Martina Jenik Pelivanović	Željka Pačalat
Doris Barišec	Katarina Jonjić Šarić	Mila Pašalić
Lucija Bižaca	Sonja Jordanić Golub	Matea Penava
Ana Bodlović	Jerka Karaula	Jelena Portner
Antonela Bošković	Virna Kirac	Vanja Praznik
Ivana Bošnjak	Ivana Koller	Anja Rajčević
Magdalena Brnada	Kristina Kos	Božena Rajić
Kristina Čehil	Margareta Kovač	Deni Restović
Maja Dobrota	Snježana Kovač	Ana Ribarić Gruber
Nikolina Furčić	Ratko Kovačić	Danijel Šantić
Željka Friganović Jernončić	Maja Kralj	Danijela Škvarić
Mirna Glavinić	Tanja Laušić	Ivana Tramošljika
Romana Grđan	Klara Lončar	Željka Turčinov Skroza
Željka Grgić	Karla Mare Barić	Dora Turčinović
Mario Hantak	Marija Marelja	Vedrana Viljevac
Mateo Havaić	Renata Mateša Dević	Edi Žitnik
Stefanie Horvat	Boris Maurović	Lucija Živković
Ivna Ivanković	Marija Mikulić	Iva Žodan

PUT KARIJERE